GENERALINIO ADVOKATO
PRIIT PIKAMÄE IŠVADA,
pateikta 2021 m. balandžio 15 d.[1]

Byla C-564/19

Baudžiamoji byla
prieš
IS

(*Pesti Központi Kerületi Bíróság* (Pešto centrinis apylinkės teismas, Vengrija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Teisė į informaciją baudžiamajame procese – Direktyva 2012/13/ES – Teisė į vertimą žodžiu ir raštu – Direktyva 2010/64/ES – Teisė dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme – Direktyva 2016/343/ES – Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis – SESV 267 straipsnis – Priimtinumas – Ginant teisės viršenybę pateiktas skundas dėl nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą – Aukštesnės instancijos teismo kompetencija šią nutartį pripažinti neteisėta“

1. Kaip nustatyti, ar prejudicinis klausimas reikalingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui „sprendimui priimti“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnio 2 dalį? Kaip aiškinti šią sąvoką „sprendimui priimti“, esminę prejudicinio sprendimo priėmimo procedūros prielaidą? Klausimas tikrai nenaujas, bet jo pateikimo mastas ypač išaugo, nes yra daugybė Teisingumo Teismo išnagrinėtų ar nagrinėjamų bylų, o gal jų net pernelyg daug, kuriose kaltinama dėl teisinės valstybės ir teismų nepriklausomumo pažeidimo. Reikia konstatuoti, kad Teisingumo Teismui nuolat teikiami prejudiciniai klausimai, kurie kartais yra tiesiog sunerimusių dėl drausmės bylų procedūrų taikymo nacionalinių teismų pagalbos šauksmas, ir į juos reikia atsakyti paisant šios ypatingos teisinės priemonės, t. y. prašymo priimti prejudicinį sprendimą, savitumo.

2. 2020 m. kovo 26 d. Sprendime *Miasto Łowicz ir Prokurator Generalny* (C-558/18 ir C-563/18, toliau – Sprendimas *Miasto Łowicz*, EU:C:2020:234) Teisingumo Teismas siekė konsoliduoti savo jurisprudenciją prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo klausimu šioje tokioje jautrioje srityje, kurioje sąvoka *res judicata* galia gali įgyti kitą nei vien griežtai teisinę dimensiją. Šioje byloje Teisingumo Teismas turės galimybę patikslinti to sprendimo taikymo sritį, atsakydamas, be kita ko, į iki šiol nekeltą klausimą dėl sprendimo, kuriuo aukščiausios instancijos teismas pripažįsta neteisėta nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, bet nedaro poveikio tos nutarties teisinei galiai.

[1] Originalo kalba: prancūzų.

I. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

3. Be tam tikrų pirminės teisės nuostatų, t. y. ESS 19 straipsnio, SESV 267 straipsnio ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio, šioje byloje taip pat reikšmingi Direktyvos 2010/64/ES[2] 2 ir 5 straipsniai, Direktyvos 2012/13/ES[3] 1, 6 ir 8 straipsniai bei Direktyvos (ES) 2016/343[4] 1 ir 8 straipsniai.

B. Vengrijos teisė

1. Nuostatos dėl kaltinamojo teisės vartoti gimtąją kalbą

4. *A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény* (2017 m. Baudžiamojo proceso įstatymas XC) (*Magyar Közlöny* 2017/99., p. 9484, toliau – Baudžiamojo proceso kodeksas) 78 straipsnio 1 dalyje iš esmės nustatyta, kad, jeigu baudžiamojo proceso šalis pageidauja vartoti kaip gimtąją kalbą kitą nei vengrų kalbą, jis turi teisę vartoti savo gimtąją kalbą ir naudotis vertėjo paslaugomis.

5. Baudžiamojo proceso kodekso 201 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad baudžiamojoje byloje gali būti paskirtas tik pripažintą kvalifikaciją turintis vertėjas, o jeigu tai neįmanoma, taip pat gali būti paskirtas pakankamai mokantis kalbą vertėjas.

6. Baudžiamojo proceso kodekso 755 straipsnio 1 dalies a ir aa punktuose nustatyta, kad, jeigu kaltinamasis, gyvenantis užsienyje žinomoje gyvenamojoje vietoje, yra tinkamai pašauktas į teismo posėdį ir į jį neatvyksta, baudžiamoji byla turi būti nagrinėjama jam nedalyvaujant, jeigu neturėjo būti išduotas Europos ar tarptautinis arešto orderis arba jeigu toks orderis neišduotas, nes prokuroras nesiūlo skirti laisvės atėmimo bausmės ar nurodyti atlikti bausmę pataisos namuose.

7. *A szakfordításról és tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI.26.) minisztertanácsi rendelet* (Ministrų tarybos dekretas Nr. 24/1986 dėl oficialaus vertimo raštu ir žodžiu) (*Magyar Közlöny* 1986/24.) 2 straipsnyje nustatyta, kad specializuoto vertimo raštu ar žodžiu paslaugas už atlygį pagal darbo sutartį ar remiantis kitais darbo atlikimo pagrindais gali teikti tik reikiamą kvalifikaciją turintis vertėjas raštu ar žodžiu. Centrinis vertimo raštu ar žodžiu paslaugų administravimas ir valdymas priskiriami teisingumo ministro kompetencijai. Nuo 2009 m. spalio 1 d. vertėjų žodžiu, vykdančių veiklą kaip savarankiškai dirbantys asmenys, profesinės kvalifikacijos patvirtinimas nebereglamentuojamas.

8. *A szakfordító és tolmácsképesítés megszerzésének feltételeiről szóló 7/1986. (VI.26) MM rendelet* (Švietimo ministro dekretas Nr. 7/1986 dėl vertėjo raštu ar vertėjo žodžiu kvalifikacijos įgijimo reikalavimų) (*Magyar Közlöny* 1986/24.) nustatyta, kad specializuoto vertėjo raštu ir žodžiu kvalifikaciją turi asmenys, įgiję specializuoto vertėjo raštu, specializuoto vertėjo

[2] 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese (OL L 280, 2010, p. 1).

[3] 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (OL L 142, 2012, p. 1).

[4] 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016, p. 1).

raštu–revizoriaus, vertėjo žodžiu, specializuoto vertėjo žodžiu ir konferencijų vertėjo kvalifikaciją. Šios kvalifikacijos įgyjamos aukštojo mokslo įstaigose po pagrindinio ar tęstinio profesinio mokymo, taip pat kultūros ministro nustatytose įstaigose. Dekrete nustatytos ir kvalifikacijos įgijimo sąlygos, bet nenustatyta jokio šių sąlygų įvykdymo patvirtinimo.

2. Su procesu dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir ginant teisės viršenybę pateiktu skundu susijusios normos

9. Baudžiamojo proceso kodekso 490 straipsnio 1 ir 2 dalyse iš esmės nustatyta, kad nacionalinis teismas savo iniciatyva ar šalių prašymu gali sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pateikdamas prejudicinius klausimus.

10. Baudžiamojo proceso kodekso 513 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta, kad nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą negali būti skundžiama įprasta tvarka.

11. Baudžiamojo proceso kodekso 491 straipsnio 1 dalies a punkte iš esmės nustatyta, kad sustabdytas baudžiamosios bylos nagrinėjimas turi būti tęsiamas, kai išnyksta jos nagrinėjimo sustabdymą lėmusios priežastys.

12. Baudžiamojo proceso kodekso 667 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad generalinis prokuroras gali pradėti ypatingojo skundo, vadinamojo „ginant teisės viršenybę pateikto skundo“, nagrinėjimo procesą, kuriuo siekiama, kad *Kúria* (Aukščiausiasis Teismas, Vengrija, toliau – *Kúria*) konstatuotų žemesnės instancijos teismų priimtų sprendimų ir nutarčių neteisėtumą.

13. Baudžiamojo proceso kodekso 669 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu *Kúria* nusprendžia, kad ginant teisės viršenybę pateiktas skundas pagrįstas, sprendime jis konstatuoja, kad skundžiamas sprendimas neteisėtas, o priešingu atveju, priima nutartį atmesti skundą.

2. Jeigu *Kúria* konstatuoja skundžiamo sprendimo neteisėtumą, jis gali išteisinti kaltinamąjį, netaikyti jam priverstinio gydymo, nutraukti bylą, skirti švelnesnę bausmę arba taikyti švelnesnę priemonę, panaikinti skundžiamą sprendimą ir, jei reikia, grąžinti bylą kompetentingam teismui, kad jis ją išnagrinėtų iš naujo.

3. Kitais nei 2 dalyje nurodytais atvejais *Kúria* sprendimu tik konstatuoja neteisėtumą.

<…>“

II. Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

14. Į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą *Pesti Központi Kerületi Bíróság* (Pešto centrinis apylinkės teismas, Vengrija), kurį sudaro vienas teisėjas (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas), kreiptasi dėl kaltinamajam IS pateiktų kaltinimų, remiantis 2018 m. vasario 26 d. Budapešto (Vengrija) V ir XIII apylinkių prokuroro parengtu kaltinamuoju aktu, dėl preziumuojamo šaunamuosius ginklus ir šaudmenis reglamentuojančių teisės aktų pažeidimo. Šis kaltinamasis, turkų kilmės Švedijos pilietis, laikinai sulaikytas Vengrijoje 2015 m. rugpjūčio 25 d. ir tą pačią dieną apklaustas kaip įtariamasis. Prieš apklausą jis prašė gynėjo

ir vertėjo žodžiu paslaugų. Per apklausą, kurioje gynėjas negalėjo dalyvauti, kaltinamajam per vertėją žodžiu pranešta apie kaltinimus, bet jis atsisakė duoti parodymus, nes negalėjo pasikonsultuoti su gynėju. Po apklausos kaltinamasis paleistas į laisvę.

15. Kaltinamasis gyvena ne Vengrijoje, o šaukimas į teisiamąjį posėdį grąžintas su įrašu „neatsiimtas“. Kadangi prokuratūra prašė skirti tik baudą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagal nacionalinę teisę turi tęsti bylos nagrinėjimą kaltinamajam nedalyvaujant. Per teismo posėdį kaltinamojo gynėjas pateikė prašymą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo; jis buvo tenkintas.

16. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą tą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas pažymi, jog Direktyvos 2010/64 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės turi imtis konkrečių priemonių užtikrinti, kad teikiamos vertimo žodžiu ir raštu paslaugos atitiktų kokybę, kurios reikalaujama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 8 dalį ir 3 straipsnio 9 dalį, vadinasi, vertimas turi būti pakankamos kokybės, kad būtų užtikrinti teisingas bylos nagrinėjimas, be kita ko, įtariamųjų ar kaltinamųjų teisė žinoti, kokios nusikalstamos veikos jiems inkriminuojamos, ir turėti galimybę įgyvendinti teisę į gynybą. Taip pat jis pažymi, kad iš šios direktyvos 5 straipsnio 2 dalies matyti, jog valstybės narės, siekdamos skatinti adekvatų vertimą žodžiu ir raštu bei veiksmingą prieigą prie jų, stengiasi sukurti nepriklausomų, tinkamą kvalifikaciją įgijusių, vertėjų raštu ir žodžiu registrą ar registrus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas teigia, jog byloje nėra jokios informacijos apie tai, kaip buvo atrinktas vertėjas žodžiu ir kaip buvo pritikrinta jo kompetencija, nei apie tai, ar vertėjas žodžiu ir kaltinamasis vienas kitą suprato.

17. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas nurodo, kad Direktyvos 2012/13 4 straipsnio 5 dalyje ir 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įtariamieji arba kaltinamieji turi būti nedelsiant supažindinti su jų teisėmis raštu jiems suprantama kalba, taip pat jiems turi būti pateikta informacija apie nusikalstamą veiką, kurios įvykdymu jie yra įtariami ar kaltinami. Šiomis aplinkybėmis tas teisėjas nurodo, kad Vengrijoje nėra jokio oficialaus vertėjų raštu ir žodžiu registro ir kad Vengrijos teisės aktuose nenurodyta, nei kas gali būti paskirtas baudžiamajame procese vertėju raštu ar vertėju žodžiu *ad hoc*, nei pagal kokius kriterijus, – reglamentuojamas tik patvirtintas dokumentų vertimas. Taigi, anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teisėjo, kyla klausimas, ar jo nagrinėjami nacionalinės teisės aktai ir praktika suderinami su direktyvomis, reglamentuojančiomis kaltinamųjų teises Sąjungoje, ir ar Sąjungos teisės aktuose nustatyta, kad, jeigu jie nesuderinami, nacionalinis teismas negali tęsti bylos nagrinėjimo kaltinamajam nedalyvaujant.

18. Taip pat prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas pažymi, kad įsigaliojus 2012 m. teismų reformai centrinį teismų sistemos administravimą ir valdymą vykdo *Országos Bírósági Hivatal* (Nacionalinis teisminių institucijų biuras, Vengrija, toliau – OBH) pirmininkas, skiriamas parlamento 9 metų laikotarpiui, ir šis pirmininkas turi labai plačią kompetenciją, be kita ko, spręsti dėl teisėjų paskyrimo, skirti teismų vadovus, iškelti teisėjams drausmės bylas. Be to, jis patikslina, kad Nacionalinė teismų taryba (toliau – NTT) – jos narius renka teisėjai – atsakinga už NTT pirmininko veiklos priežiūrą ir tam tikrais atvejais tvirtina jo sprendimus. 2018 m. gegužės 2 d. NTT priėmė ataskaitą, kurioje konstatavo, kad OBH pirmininkas sistemingai pažeidinėjo teisę, nes konkursus į laisvas teisėjo ir teismo vadovo pareigas be tinkamo motyvavimo pripažindavo neįvykusiais ir savo nuožiūra skirdavo laikinus teismų vadovus, kaip antai *Fővárosi Törvényszék* (Bukarešto apygardos teismas, Vengrija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo apeliacinės instancijos teismo, pirmininką. Dabar yra iškilęs aštrus OBH pirmininko ir NTT konfliktas. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą

pateikęs teisėjas kelia klausimą, ar toks OBH veikimas suderinamas su ESS 19 straipsnyje ir Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintu teismų nepriklausomumo principu. Taip pat jis abejoja, ar tokiomis aplinkybėmis jo nagrinėjama byla gali būti laikoma teisingai nagrinėjama byla.

19. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas pažymi, jog pagal nacionalinę darbo užmokesčio sistemą teisėjų atlyginimas mažesnis nei prokurorų, taip pat OBH pirmininkas ir teismų vadovai turi diskreciją skirti įvairius priedus, kurie yra labai dideli, palyginti su baziniu teisėjų darbo užmokesčiu, todėl potencialiai gali daryti nepagrįstą įtaką ir pažeisti teismų nepriklausomumą.

20. Šiomis aplinkybėmis *Pesti Központi Kerületi Bíróság* (Pešto centrinis apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tris prejudicinių klausimų grupes (pirmojo klausimo a ir b punktai; antrojo klausimo a ir b punktai ir trečiojo klausimo a ir b punktai).

21. 2019 m. lapkričio 18 d. nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą jį pateikęs teisėjas nusprendė papildyti pradinį prašymą ir pateikti papildomus prejudicinius klausimus.

22. Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas paaiškina, kad, pateikus pradinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą, 2019 m. liepos 19 d. generalinis prokuroras, remdamasis Baudžiamojo proceso kodekso 668 straipsniu, *Kúria* pateikė ypatingąjį skundą, vadinamąjį „ginant teisės viršenybę pateiktą skundą“, dėl nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje ir kad 2019 m. rugsėjo 10 d. galutiniame sprendime *Kúria* šią nutartį pripažino neteisėta, iš esmės nuspręsdamas, kad pateikti klausimai nereikšmingi pagrindinei bylai išnagrinėti, o pirmuoju klausimu iš tikrųjų siekta ne Sąjungos teisės išaiškinimo, o pripažinimo, kad taikytina Vengrijos teisė neatitinka Sąjungos teisės saugomų principų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas nurodo, jog, nepaisant *Kúria* sprendimo deklaratyvaus pobūdžio, kyla klausimas, kokių veiksmų imtis dėl tolesnio pagrindinės bylos nagrinėjimo, atsižvelgiant į galimą to sprendimo nesuderinamumą su Sąjungos teise.

23. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas pažymi, kad 2019 m. spalio 25 d. *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto apygardos teismas) pirmininkas jam inicijavo drausmės bylos procedūrą, pažodžiui pakartodamas 2019 m. rugsėjo 10 d. *Kúria* sprendimo motyvus. Gavęs Vengrijos vyriausybės pateiktą informaciją, kad ši procedūra nutraukta, Teisingumo Teismas pateikė klausimų prašymą priimti prejudicinį sprendimą priėmusiam teisėjui. 2019 m. gruodžio 10 d. atsakyme tas teisėjas patvirtino, kad 2019 m. lapkričio 22 d. pirmininkas atšaukė drausmės bylos procedūros pradėjimo dokumentą ir nurodė, kad neketina keisti papildomo prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

24. Šiomis aplinkybėmis *Pesti Központi Kerületi Bíróság* (Pešto centrinis apylinkės teismas) nusprendė pateikti Teisingumo Teismui papildomus prejudicinius klausimus (ketvirtojo klausimo a–c punktai ir penktasis klausimas). Taigi šiomis dviem nutartimis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismui pateikė šiuos klausimus:

„1. a) Ar ESS 6 straipsnio 1 dalį ir Direktyvos 2010/64 5 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad siekiant kaltinamiesiems garantuoti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, kurie nemoka proceso kalbos, valstybė narė turi sukurti nepriklausomų tinkamai kvalifikuotų vertėjų raštu ir žodžiu registrą arba, jeigu tokio registro nėra, bet kuriuo kitu būdu užtikrinti galimybę kontroliuoti tinkamą vertimo kokybę vykstant teismo procesui?

b) Jeigu atsakymas į pirmesnį klausimą būtų teigiamas ir jeigu nagrinėjamoje byloje, neužtikrinus tinkamos vertimo kokybės, neįmanoma nustatyti, ar kaltinamasis buvo informuotas apie jam inkriminuojamo nusikaltimo ar kaltinimo dalyką, ar ESS 6 straipsnio 1 dalis ir Direktyvos 2012/13 4 straipsnio 5 dalis ir 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, jog tokiomis aplinkybėmis negalima tęsti proceso nedalyvaujant kaltinamajam?

2. a) Ar ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, [Chartijos] 47 straipsnyje ir Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatytą teisminių institucijų nepriklausomumo principą reikia aiškinti taip, kad šis principas pažeidžiamas, kai [OBH] pirmininkas, kuris yra atsakingas už centrinį teismų valdymą ir yra skiriamas parlamento, kuriam vieninteliam jis yra atskaitingas ir kuris gali jį atstatydinti, užima teismo pirmininko, turinčio, be kita ko, teisę spręsti organizuojant bylų paskirstymą, inicijuojant drausmės bylas teisėjams ir atliekant teisėjų profesinės veiklos vertinimą, darbo vietą pagal tiesioginį laikiną paskyrimą į pareigas, apeinant kvietimų teikti paraiškas paskelbimo procedūrą ir sistemingai neatsižvelgiant į kompetentingų teisėjų savivaldos organų nuomonę?

b) Jeigu atsakymas į antrojo klausimo a punktą būtų teigiamas ir jeigu konkrečią bylą nagrinėjantis teisėjas turi pagrįstų motyvų nerimauti, kad dėl teismo pirmininko vykdomos teisminės ir administracinės veiklos nagrinėjant bylą bus daromas neteisėtas poveikis, ar minėtas principas turi būti aiškinamas taip, jog šioje byloje nėra užtikrinamas teisingas bylos nagrinėjimas?

3. a) Ar ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, [Chartijos] 47 straipsnyje ir Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatytą teisminių institucijų nepriklausomumo principą reikia aiškinti taip, kad su šiuo principu nesuderinama situacija, kai nuo 2018 m. rugsėjo 1 d., skirtingai nuo ankstesniais dešimtmečiais vykdytos praktikos, Vengrijos teisėjams pagal įstatymą mokamas mažesnis darbo užmokestis negu atitinkamos kategorijos prokurorams, turintiems tokį patį pareigybės lygį ir darbo stažą, ir kai, atsižvelgiant į šalies ekonominę situaciją, jų atlyginimai apskritai neatitinka jų vykdomų funkcijų svarbos, ypač atsižvelgiant į diskrecija grindžiamą priedų mokėjimo praktiką, taikomą aukštas pareigas užimančių tarnautojų atžvilgiu?

b) Jeigu atsakymas į pirmesnį klausimą būtų teigiamas, ar minėtas teisminių institucijų nepriklausomumo principas turi būti aiškinamas taip, kad tokiomis aplinkybėmis negali būti garantuojama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą?

4. a) Ar [SESV] 267 straipsnį reikia aiškinti taip, kad šiai nuostatai prieštarauja nacionalinio teismo sprendimas, kuriuo, vykstant procesui paskutinės instancijos teisme, per kurį siekiama suvienodinti valstybės narės teismų praktiką, nedarant poveikio atitinkamos nutarties teisinei galiai, žemesnės instancijos teismo nutartis, kuria buvo pradėtas procesas dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, pripažįstama neteisėta?

b) Jeigu atsakymas į ketvirtojo klausimo a punktą būtų teigiamas, ar [SESV] 267 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas turi netaikyti priešingų aukštesnės instancijos teismo sprendimų ir principinių pozicijų, suformuluotų siekiant užtikrinti teisės vienodumą?

c) Jeigu į ketvirtojo klausimo a punktą būtų atsakyta neigiamai, ar tokiu atveju sustabdytas baudžiamosios bylos nagrinėjimas gali būti tęsiamas vykstant procesui dėl prejudicinio sprendimo priėmimo?

5. Ar ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje ir [Chartijos] 47 straipsnyje įtvirtintą teismų nepriklausomumo principą ir Teisingumo Teismo jurisprudenciją reikia aiškinti taip, kad, atsižvelgiant į SESV 267 straipsnį, iškeliant drausmės bylą teisėjui dėl to, kad jis pradėjo procesą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, šis principas yra pažeidžiamas?“

III. Procesas Teisingumo Teisme

25. Pastabas pateikė Vengrijos, Nyderlandų ir Švedijos vyriausybės, taip pat Europos Komisija.

IV. Analizė

26. Pirmiausia pažymėtina, jog Vengrijos vyriausybė ginčija visų Teisingumo Teismui pateiktų prejudicinių klausimų priimtinumą, remdamasi vieninteliu motyvu, t. y. kad tarp prašomų išaiškinti Sąjungos teisės nuostatų ir pagrindinės bylos nėra sąsajos, pateikti klausimai apibūdinti kaip neturintys reikšmės tos bylos nagrinėjimui. Dėl šios bendro pobūdžio pastabos reikia pateikti skirtingus atsakymus, remiantis reikšminga Teisingumo Teismo jurisprudencija, konkrečiau kalbant, Sprendime *Miasto Łowicz* konsoliduota jurisprudencija.

27. Tame sprendime Teisingumo Teismas priminė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytas faktines aplinkybes ir teisinius pagrindus, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Vis dėlto iš suformuotos jurisprudencijos taip pat matyti, kad SESV 267 straipsnyje numatyta procedūra yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonė, pagal kurią Teisingumo Teismas nacionaliniams teismams teikia Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris reikalingas sprendimui jų nagrinėjamose bylose priimti. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateikiamas ne dėl to, kad būtų suformuluotos patariamosios nuomonės bendro pobūdžio arba hipotetiniais klausimais, o dėl būtinybės veiksmingai išspręsti ginčą [5].

28. Kaip matyti iš pačios SESV 267 straipsnio formuluotės, prašymas priimti prejudicinį sprendimą turi būti „reikalingas“, kad jį pateikęs teismas galėtų „priimti sprendimą“ savo nagrinėjamoje byloje. Teisingumo Teismas yra ne kartą minėjęs, kad iš SESV 267 straipsnio formuluotės ir jo struktūros matyti, jog prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra, be kita ko, grindžiama prielaida, kad nacionaliniuose teismuose iš tiesų nagrinėjama byla, kurioje jie turi priimti sprendimą, galimai atsižvelgdami į prejudicinį sprendimą. Teisingumo Teismo užduotis vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrai yra padėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui priimti sprendimą konkrečioje jo nagrinėjamoje byloje. Šiame procese turi egzistuoti toks minėtos bylos ir Sąjungos teisės nuostatų, kurias prašoma išaiškinti, ryšys, kad šis išaiškinimas atitiktų objektyvų sprendimo, kurį turi priimti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, priėmimo poreikį [6].

[5] Sprendimo *Miasto Łowicz* 43 ir 44 punktai.

[6] Sprendimo *Miasto Łowicz* 45 ir 46 punktai.

29. Iš Sprendimo *Miasto Łowicz* matyti, kad šis ryšys gali būti tiesioginis arba netiesioginis. Ryšys yra tiesioginis, jeigu nacionalinis teismas turi taikyti prašomą išaiškinti Sąjungos teisę, kad galėtų priimti sprendimą dėl pagrindinės bylos esmės. Ryšys yra netiesioginis, jeigu prejudiciniame sprendime prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikiamas Sąjungos teisės išaiškinimas, leidžiantis jam išspręsti nacionalinės arba Sąjungos teisės procesinius klausimus, paskui išnagrinėti jam pateiktą bylą iš esmės[7].

30. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, manau, jog atsakymas dėl Vengrijos vyriausybės pateikto nepriimtinumu grindžiamo prieštaravimo tikrai neigiamas, kiek tai susiję su pirmuoju klausimu, ir teigiamas, kiek tai susiję su antruoju ir trečiuoju klausimais, tačiau dėl atsakymo į ketvirtąjį ir penktąjį klausimus reikia atlikti išsamesnę analizę. Šiuo atžvilgiu dėl klausimų nagrinėjimo eiliškumo, manau, kad pirmiausia būtina išnagrinėti ketvirtąjį prejudicinį klausimą, atsižvelgiant į nacionalinius procesinius pokyčius, įvykusius po pirmosios nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo, t. y. dėl šiuo atveju generalinio prokuroro ginant teisės viršenybę pateikto skundo ir paskui priimto *Kúria* sprendimo, kuriuo ta nutartis pripažinta neteisėta. Iš tikrųjų manau, jog šiam klausimui reikia teikti pirmumą atsižvelgiant į svarstymų logiką, nes jis susijęs su pradinės nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumu.

A. Dėl ketvirtojo klausimo

31. Ketvirtuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar SESV 267 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama ginant teisės viršenybę pateiktą skundą gavusiam nacionaliniam aukščiausios instancijos teismui priimti sprendimą, kuriuo nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pripažįstama neteisėta, bet neturintį įtakos tos nutarties teisinei galiai, kiek tai susiję su pagrindinės bylos nagrinėjimo sustabdymu ir tolesniu prašymo priimti prejudicinį sprendimą procesu, nes prejudiciniai klausimai nebūtini bylai išnagrinėti ir jais siekiama, kad būtų konstatuotas nacionalinės teisės nesuderinamumas su Sąjungos teise. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo taip pat klausia dėl teigiamo arba neigiamo atsakymo į šį klausimą pasekmių pagrindinės bylos eigai ir aukštesnės instancijos teismo sprendimo poveikio atsižvelgiant į Sąjungos teisės viršenybės principą.

1. Dėl priimtinumo

32. Grįsdama reikalavimus dėl nepriimtinumo Vengrijos vyriausybė pabrėžia, kad šis klausimas nesvarbus pagrindinės bylos baigčiai, nes *Kúria* nepanaikino tos nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir baudžiamosios bylos nagrinėjimo sustabdymo, be to, jis nenurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui atšaukti ar pakeisti tą nutartį. Taigi teismo proceso eiga tikrai nenutrūko ir galiausiai Teisingumo Teismas gali nuspręsti, kad atitinkamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą priimtinas.

[7] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Miasto Łowicz* 49–51 punktus. 2020 m. birželio 25 d. Sprendime *Ministerio Fiscal* (Institucija, kompetentinga priimti tarptautinės apsaugos prašymą) (C-36/20 PPU, EU:C:2020:495, 49 punktas) nurodyta, kad nacionalinio teismo pateiktas prašymas gali būti atmestas, tik jei yra akivaizdu, kad SESV 267 straipsnio procedūra buvo piktnaudžiaujama ir ja iš tiesų siekiama, kad Teisingumo Teismas priimtų sprendimą dėl dirbtinio ginčo, arba aišku, kad Sąjungos teisė nagrinėjamos bylos aplinkybėms negali būti taikoma nei tiesiogiai, nei netiesiogiai.

33. Manau, šiems argumentams negalima pritarti, nes atitinkamą prejudicinį klausimą reikia pripažinti priimtinu dėl netiesioginio, bet realaus pagrindinės bylos ir SESV 267 straipsnio ryšio. Ketvirtuoju prejudiciniu klausimu ir šiuo atveju prašomu šios nuostatos išaiškinimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išaiškinimų ne dėl jo nagrinėjamos bylos esmės, o pati ta byla susijusi su kitais Sąjungos teisės klausimais, bet dėl procesinio pobūdžio problemos, kurią jis turi išnagrinėti *in limine litis*, nes ta problema susijusi su tolesnio pagrindinės bylos nagrinėjimo sąlygomis, priėmus *Kúria* sprendimą, kuriuo pradinė nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pripažinta neteisėta [8].

34. Šiuo klausimu svarbu pabrėžti, jog Baudžiamojo proceso kodekso 490 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „nacionalinis teismas savo iniciatyva ar šalių prašymu gali kreiptis į [Teisingumo Teismą] dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą proceso pagal Sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, normas“. Šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta, kad priimdamas nutartį teismas nusprendžia arba pradėti procesą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir kartu sustabdo bylos nagrinėjimą, arba atmeta prašymą pradėti procesą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą. Gavęs generalinio prokuroro ginant teisės viršenybę pateiktą skundą pagal Baudžiamojo proceso kodekso 667 straipsnio 1 dalį *Kúria* patikrino pradinės nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą teisėtumą, atsižvelgdamas į to kodekso 490 straipsnį.

35. Iš *Kúria* sprendimo matyti, kad jis tikrino, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėjo motyvų pateikti prejudicinius klausimus, o tai lemia paskesnio baudžiamosios bylos nagrinėjimo sustabdymo teisėtumą. Jis nusprendė, kad tie klausimai nereikalingi sprendimui byloje priimti, nes realiai nekyla ar neturi jokio ryšio su tos bylos faktinėmis aplinkybėmis [9], be to, pirmaisiais klausimais siekiama ne Sąjungos teisės išaiškinimo, o pripažinimo, kad taikytina Vengrijos teisė neatitinka Sąjungos teisės [10]. Todėl *Kúria* nusprendė, kad nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūros pradėjimo ir baudžiamosios bylos nagrinėjimo sustabdymo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažeidė Baudžiamojo proceso kodeksą, konkrečiai – šio kodekso 490 straipsnio normas. Šiomis aplinkybėmis, jeigu *Kúria* nepanaikino pradinės nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, juo labiau jis jos nepripažino neteisėta, kiek tai susiję su Vengrijos teisės sistema [11].

36. Po tokio *Kúria* sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išdėstė savo abejones dėl tolesnių veiksmų, atsižvelgdamas į kelias aplinkybes. Visų pirma jis nurodė Baudžiamojo proceso kodekso 491 straipsnio 1 dalies a punktą, jame nustatyta, kad, kai išnyksta baudžiamosios bylos nagrinėjimo sustabdymą lėmusi priežastis, teismas tęsia bylos nagrinėjimą, o taip yra, jeigu ta priežastis pripažinta neteisėta, kaip šiuo atveju. Paskui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžė, kad atsižvelgdamas į savo statusą ir su statusu, be kita ko, teisėjų vertinimu, susijusias įstatymo nuostatas, jis apskritai turi paisyti teisėtumo ir laikytis aukštesnių teismų suformuotos jurisprudencijos gairių, taigi, nepriimti jokių neteisėtų teismo sprendimų. Galiausiai, nors *Kúria* sprendimas neturi privalomosios teisinės galios, jis buvo paskelbtas sprendimams dėl esmės skirtame oficialiajame rinkinyje, siekiant užtikrinti nacionalinės teisės vienodumą, ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų juo nesivadovauti tik jeigu konkrečiai motyvuotų savo poziciją.

8 Šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)* (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 99 punktas).

9 Žr. *Kúria* sprendimo 61 ir 70 punktus.

10 Žr. *Kúria* sprendimo 64 punktą.

11 *Kúria* sprendimo 20 punkte nurodyta, kad ginant teisės viršenybę pateikiamas skundas leidžia išvengti to, kad neliktų galimybės atmesti iš esmės neteisėtą teismo sprendimą.

37. Pažymėtina, jog *Kúria* sprendimo deklaratyvus pobūdis ir nepasikeitusi *inter partes* padėtis apima tik procedūros dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą etapą ir pagrindinės bylos nagrinėjimo sustabdymą, kol Teisingumo Teismas priims sprendimą. Visiškai išlieka vėliau nagrinėjamas kaltinamojo baudžiamosios atsakomybės klausimas ir jis bus išnagrinėtas galutiniame prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuosprendyje, grindžiamame pradine nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kuri Vengrijos teisės sistemoje yra neteisėta, remiantis galutiniu *Kúria* sprendimu. Įdomu pažymėti, kad motyvuose [12] *Kúria* nurodo, kad žemesnės instancijos teismas turi įgaliojimus sustabdyti baudžiamosios bylos nagrinėjimą, jeigu įvykdomos įstatyme nustatytos sąlygos, ir tai gali būti daroma tik tam, „kad sprendimas *dėl esmės* būtų teisėtas ir pagrįstas“ (pasviruoju šriftu išskirta mano). Iš tokio motyvavimo darytina išvada, kad tarpinio sprendimo dėl sustabdymo neteisėtumas neišvengiamai daro poveikį galutinio sprendimo dėl esmės teisėtumui. Nustatyta, kad su šia atsakomybe susijusį sprendimą dėl esmės galima skųsti įprasta tvarka pagal nacionalinę teisę, net nekalbant apie generalinio prokuroro galimybę pateikti naują ginant teisės viršenybę teikiamą skundą.

38. Iš papildomos nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad alternatyvos, kurias gali rinktis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis galimais Teisingumo Teismo atsakymais į jo klausimus apie *Kúria* sprendimo suderinamumą su SESV 267 straipsniu, yra tokios:

– jeigu *Kúria* pagrįstai galėjo pripažinti pradinę nutartį dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neteisėta, jis turės tęsti baudžiamosios bylos nagrinėjimą ir priimti sprendimą dėl kaltinamojo atsakomybės, remdamasis tik nacionalinės bylos medžiaga, nes pirmasis, antrasis ir trečiasis prejudiciniai klausimai turi būti laikomi šiuo tikslu nereikšmingais [13],

– jeigu *Kúria* nepagrįstai pripažino tą nutartį neteisėta, aiškindamasis, kokį sprendimą dėl esmės reikia priimti pagrindinėje byloje, jis turės taikyti Sąjungos teisę, kaip ją išaiškins Teisingumo Teismas sprendime, ir, vadovaudamasis Sąjungos teisės viršenybe, netaikyti *Kúria* sprendimo.

39. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, jog Teisingumo Teismo atsakymas į ketvirtąjį klausimą turi būti toks, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui būtų pateiktas Sąjungos teisės, t. y. SESV 267 straipsnio, išaiškinimas, leidžiantis jam išspręsti nacionalinės teisės procesinį klausimą, paskui priimti sprendimą dėl esmės jo nagrinėjamoje pagrindinėje byloje [14]. Taigi šis klausimas tikrai priimtinas.

2. Dėl esmės

40. Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad pagal Vengrijos baudžiamojo proceso teisę, jeigu dėl sprendimo, kuriuo nurodyta kreiptis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir sustabdyti pagrindinės bylos nagrinėjimą, negali būti panaudota jokia teisės gynimo priemonė įprasta tvarka, dėl šio akto gali būti pateiktas ypatingasis skundas, t. y. šiuo atveju ginant

[12] Žr. *Kúria* sprendimo 75 punktą.

[13] Manau, jog ketvirtojo klausimo c punkto formuluotėje šiuo atžvilgiu yra tam tikro neaiškumo, kurio neturėtų būti, siekiant naudingo Teisingumo Teismo atsakymo vykstant procesui dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, o jo eigai nedaro poveikio *Kúria* priimtas sprendimas. To klausimo formuluotė, joje akcentuojama laiko problema, būtų prasminga tik jeigu papildoma nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą būtų nagrinėjama atskirai ir jai Teisingumo Teismas teiktų pirmumą, bet taip nėra, nes visi klausimai sujungti viename prejudicinio sprendimo priėmimo procese, kuriame Teisingumo Teismas priims vieną sprendimą. Kitaip tariant, priešingai, nei nurodė Komisija ir Nyderlandų vyriausybė, nekeliamas klausimas, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi laukti Teisingumo Teismo atsakymo ir „per tą laikotarpį“ neturi tęsti sustabdytos nacionalinės bylos nagrinėjimo.

[14] Sprendimo *Miasto Łowicz* 51 punktas.

teisės viršenybę generalinio prokuroro teikiamas skundas *Kúria*, skirtas užtikrinti nacionalinės teisės vienodumui. Taigi aukštesnės instancijos teismas, į kurį kreiptasi, tą sprendimą gali pripažinti neteisėtu, o tas pripažinimas sukelia pasekmių tik ateityje.

41. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad, kalbant apie teismą, kurio sprendimus galima apskųsti naudojantis nacionalinėje teisėje numatytomis teisių gynimo priemonėmis, SESV 267 straipsnyje nenustatytas draudimas, jog tam, kad būtų apskųstas teismo, kuris kreipėsi į Teisingumo Teismą pateikdamas prejudicinius klausimus, sprendimas, turėtų būti taikomos įprastinės nacionalinėje teisėje numatytos teisių gynimo priemonės. Vis dėlto dėl naudojimosi tokia teisių gynimo priemone negalima riboti šio teismo pagal SESV 267 straipsnį suteikiamos kompetencijos kreiptis į Teisingumo Teismą, nusprendus, jog nagrinėjama byla kelia klausimų dėl Sąjungos teisės aiškinimo, o dėl to reikia, jog pastarasis priimtų sprendimą. Teisingumo Teismas nusprendė, kad šios kompetencijos negali panaikinti nacionalinės teisės nuostatų, apeliacinės instancijos teismui leidžiančių pakeisti nutartį dėl prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą, ją panaikinti ir šią nutartį priėmusį teismą įpareigoti sustabdytą procesą tęsti pagal vidaus teisę, taikymas[15]. Esant tokiai situacijai, kai bylą iš naujo nagrinėjo pirmosios instancijos teismas po to, kai jo priimtą sprendimą panaikino aukščiausios instancijos teismas, Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad tas pirmosios instancijos teismas gali kreiptis į Teisingumo Teismą pagal SESV 267 straipsnį, nepaisant to, kad nacionalinėje teisėje egzistuoja taisyklė, pagal kurią teismai turi paisyti aukštesnės instancijos teismų pateikto teisės vertinimo.

42. Reikia konstatuoti, kad šie du sprendimo variantai neturi reikšmės, nes *Kúria* sprendimu nepanaikinta nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neįpareigotas jos panaikinti, pakeisti ar net tęsti iš pradžių sustabdytos bylos nagrinėjimą. Aukštesnės instancijos teismas konstatavo neteisėtumą, bet jo neištaisė. Vadinasi, šį sprendimą reikia analizuoti neapsiribojant vien šia pastaba ir jo rezoliucine dalimi, bet jį būtinai reikia nagrinėti atsižvelgiant į motyvus, nuo kurių jis neatsiejamas.

43. Tame sprendime *Kúria* patikrino pradinės nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą teisėtumą, atsižvelgdamas į Baudžiamojo proceso kodekso 490 straipsnį, laikomą prašymams priimti prejudicinį sprendimą Sąjungos teisės keliamų reikalavimų „projekcija“ nacionalinėje teisėje[16]. Remdamasis šia ypatinga prielaida ir taikydamas formalias atsargumo priemones dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos paisymo *Kúria* ėmėsi pradinės nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo kontrolės formos, siekdamas nustatyti, ar atsakymas į teismo nagrinėjamoje byloje pateiktus klausimus reikalingas sprendimui dėl bylos esmės priimti. Analizuodamas tą bylą jis nusprendė, kad pirmasis klausimas iš tikrųjų nekyla, o antrasis ir trečiasis klausimai visiškai nesusiję su byla. Dar labiau kelia nuostabą antras teisėtumo motyvas, nurodytas atsižvelgiant į generalinio prokuroro siūlymus dėl pirmojo klausimo, t. y. kad juo realiai siekiama ne Sąjungos teisės išaiškinimo, o kad būtų nustatyta taikytinos Vengrijos teisės neatitiktis Sąjungos teisės saugomiems principams. Šiuo motyvu, susijusiu su prejudicinių klausimų tikslingumo vertinimu, įgyvendinama Vengrijos nacionalinio aukščiausiosios instancijos teismo suformuota jurisprudencija, šiuo atveju esant sunkinančiai aplinkybei, t. y. kad pasirinktas sprendimo variantas siejamas su pačia nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, o ne nutartimi, kuria bylą iš esmės nagrinėjantis teismas atmeta šalies prašymą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą proceso.

[15] 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 89, 93, 95 ir 98 punktai) ir 1974 m. sausio 16 d. Sprendimas *Rheinmühlen-Düsseldorf* (166/73, EU:C:1974:3).

[16] Žr. *Kúria* sprendimo 47 ir 66 punktus.

44. Manau, jog dėl tokio to sprendimo motyvavimo ribojama prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo galimybė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo, todėl pažeidžiamas SESV 267 straipsnis, kaip jį išaiškino Teisingumo Teismas.

45. Visų pirma šiuo klausimu primintina, jog pagal ESS 19 straipsnį nacionaliniai teismai ir Teisingumo Teismas turi garantuoti visišką Sąjungos teisės taikymą visose valstybėse narėse ir iš šios teisės jos subjektams kylančių teisių teisminę apsaugą. Pažymėtina, kad kertinis taip sukurtos teisminės sistemos akmuo yra SESV 267 straipsnyje numatytas prejudicinio sprendimo priėmimo procesas, kuriuo, užmezgant dialogą tarp teismų, t. y. Teisingumo Teismo ir valstybių narių teismų, siekiama užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą ir taip garantuoti jos nuoseklumą, visišką veiksmingumą, autonomiją ir galiausiai savitą Sutartimis sukurtos teisės pobūdį [17].

46. Pagal SESV 267 straipsnį nacionaliniams teismams suteikiama plačiausia galimybė kreiptis į Teisingumo Teismą, kai jie mano, jog nagrinėjamoje byloje kyla klausimų dėl Sąjungos teisės nuostatų, kurios yra svarbios sprendžiant jiems pateiktą ginčą, išsiaiškinimo ar jų galiojimo įvertinimo. Beje, nacionaliniai teismai gali laisvai pasinaudoti šia galimybe bet kuriuo, kaip jie mano, tinkamu proceso momentu. Taigi nacionalinės teisės norma, nustatyta teisės aktuose ar jurisprudencijoje, negali būti kliūtis nacionaliniam teismui pasinaudoti minėta galimybe, kuri iš tiesų yra neatsiejama nuo SESV 267 straipsnyje nustatytos nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo sistemos ir teisėjo, kuriam pavesta taikyti Sąjungos teisę, funkcijų, pagal šią nuostatą patikėtų nacionaliniams teismams [18].

47. Taip apibrėžtas prejudicinis dialogas nėra trišalis ryšys, apimantis kitus teismus nei Teisingumo Teismas ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, galintis savarankiškai vertinti prašymo priimti prejudicinį sprendimą svarbą ir reikalingumą, kad paskui konstatuotų jo neteisėtumą dėl šių požymių nebuvimo [19]. Tokia padėtis prieštarauja tam, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą grindžiamas dviejų teismų dialogu, jo pateikimą visiškai lemia nacionalinio teismo vertinimas dėl to prašymo priimti prejudicinį sprendimą svarbos ir reikalingumo, su sąlyga, kad Teisingumo Teismas atlieka ribotą vertinimą [20]. Kitaip tariant, prejudicinių klausimų priimtinumo nagrinėjimas priskiriamas išimtinei Teisingumo Teismo jurisdikcijai.

48. Antra, Sąjungos teisės veiksmingumui kiltų grėsmė, jei dėl privalomo kreipimosi į aukščiausios instancijos nacionalinį teismą su Sąjungos teise susijusią bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas negalėtų pasinaudoti pagal SESV 267 straipsnį jam suteikta galimybe pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės aiškinimo ar galiojimo, kad galėtų nuspręsti, ar nacionalinė nuostata suderinama su ja [21]. Manau, jog tokia padėtis yra dėl *Kúria* sprendimo, kuriame atlikta Teisingumo Teismui pateiktų prejudicinių klausimų tikslingumo analizė, remiantis šiuo klausimu suformuota jurisprudencija, kad būtų išvengta nacionalinės teisės normų suderinamumo su Sąjungos teise kontrolės. Tokia teisminė praktika gali lemti tai, kad abejonių dėl vidaus teisės suderinamumo su Sąjungos teise turintis nacionalinis teismas Teisingumo Teismui

17 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 36 ir 37 punktai).

18 Sprendimo *Miasto Łowicz* 56 ir 57 punktai ir 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimas *PFE* (C-689/13, EU:C:2016:199, 34 punktas).

19 Pastabų dėl pirmojo prašymo priimti prejudicinį sprendimą 26 punkte Vengrijos vyriausybė nepabijojo nurodyti, jog pateisinama tai, kad vertindamas pateiktų prejudicinių klausimų priimtinumą Teisingumo Teismas „atsižvelgtų į *Kúria* pateiktą nuomonę“, nes pastarasis teismas pateikė aiškią nuomonę dėl tų klausimų svarbos.

20 Šiuo klausimu žr. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimą *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 91 ir 96 punktai) ir 2014 m. vasario 27 d. Sprendimą *Pohotovosť* (C-470/12, EU:C:2014:101, 31 punktas). Kaip nurodė generalinis advokatas P. Maduro išvadoje byloje *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:294), „[p]ateikdami prašymą priimti prejudicinį sprendimą nacionaliniai teismai dalyvauja dialoge dėl [Sąjungos] teisės, veikdami savarankiškai nuo kitų nacionalinės valdžios ar teisminių institucijų <…>. Sutartimi nebuvo siekta, kad tokį dialogą kontroliuotų bet kurie kiti nacionaliniai teismai, nesvarbu, kokia jų hierarchinė padėtis valstybėje“.

21 2010 m. birželio 22 d. Sprendimas *Melki ir Abdeli* (C-188/10 ir C-189/10, EU:C:2010:363, 45 punktas).

veikiau neteiks prejudicinių klausimų, kad išvengtų sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo ir pagrindinės bylos nagrinėjimo sustabdymo pripažinimo neteisėtu, o toks pripažinimas gali pakenkti sprendimo dėl esmės, kuris bus priimtas, galiojimui [22].

49. Trečia, suformuotoje jurisprudencijoje nustatyta, kad Teisingumo Teismo prejudicinėje byloje priimtas sprendimas yra privalomas nacionaliniam teismui priimant sprendimą pagrindinėje byloje, kiek tai susiję su atitinkamų Sąjungos institucijų aktų aiškinimu ar jų galiojimu [23]. Gavęs Teisingumo Teismo atsakymą į jam pateiktą klausimą, susijusį su Sąjungos teisės aiškinimu, pirmos ar paskutinės instancijos teismas pats turi imtis visų reikiamų priemonių, kad toks Sąjungos teisės aiškinimas būtų taikomas [24]. SESV 267 straipsnyje reikalaujama, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas užtikrintų visišką Teisingumo Teismo pateikto Sąjungos teisės išaiškinimo veiksmingumą [25]. Šiuo atveju, manau, šios prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pareigos vykdymui trukdo nacionalinio aukščiausios instancijos teismo sprendimas, paskelbtas esminių sprendimų rinkinyje, kuriuo nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, priimta anksčiau nei galutinis sprendimas pagrindinėje byloje, turintis apimti Teisingumo Teismo atsakymą dėl prašomo Sąjungos teisės išaiškinimo, galutinai pripažįstama neteisėta nacionalinės teisės sistemoje.

50. Taigi matyti, jog *Kúria* sprendimas paneigia esminius SESV 267 straipsnyje nustatytos Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo sistemos požymius ir pažeidžia Sąjungos teisės viršenybę nacionalinėje teisės sistemoje.

51. Galiausiai pažymėtina ir tai, jog Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinis teismas, įgaliotas neperžengiant savo jurisdikcijos ribų taikyti Sąjungos teisės nuostatas, turi pareigą užtikrinti visapusį šių nuostatų veikimą, ir prireikus savo iniciatyva privalo atsisakyti taikyti bet kokią prieštaraujančią nacionalinės teisės akto nuostatą, net jei ši priimta vėliau. Nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią draudžiama įgyvendinti SESV 267 straipsnyje numatytą procedūrą, turi būti netaikoma, nereikalaujant atitinkamo teismo prašyti arba laukti, kol ši nuostata bus panaikinta įstatymo arba kitokiomis konstitucinėmis priemonėmis [26]. Pačiai Sąjungos teisės prigimčiai būdingiems reikalavimams prieštarautų bet kuri nacionalinės teisės nuostata arba teisėkūros, administracinė ar teisminė praktika, dėl kurios Sąjungos teisės veiksmingumas sumažėtų atsisakius suteikti įgaliojimus šią teisę kompetentingam taikyti teisėjui tokio taikymo metu imtis visų būtinų priemonių netaikyti nacionalinių įstatymų nuostatų, galinčių kliudyti visiškam Sąjungos teisės normų veiksmingumui [27].

52. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau į ketvirtąjį klausimą atsakyti, kad, jeigu egzistuoja nacionalinės teisės normos, reglamentuojančios ypatingojo skundo, skirto tai teisei vienodinti, pateikimą dėl nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, SESV 267 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama taikyti tokias nuostatas, leidžiančias aukštesnės instancijos teismui, į kurį kreiptasi, tą nutartį pripažinti neteisėta, nedarant poveikio jos teisinei galiai, kiek tai susiję su pagrindinės bylos nagrinėjimo sustabdymu ir tolesniu procesu dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, remiantis tuo, kad pateikti prejudiciniai klausimai

[22] Šiuo klausimu žr. 2016 m. liepos 5 d. Sprendimą *Ognyanov* (C-614/14, EU:C:2016:514, 25 punktas).

[23] Žr. 2010 m. spalio 5 d. Sprendimą *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 29 punktas).

[24] Šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimą *PFE* (C-689/13, EU:C:2016:199, 42 punktas).

[25] Žr. 2016 m. liepos 5 d. Sprendimą *Ognyanov* (C-614/14, EU:C:2016:514, 28 punktas).

[26] 2021 m. kovo 2 d. Sprendimas *A. B. ir kt.* (*Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas*) (C-824/18, EU:C:2021:153, 141 punktas).

[27] Žr. 2010 m. birželio 22 d. Sprendimą *Melki ir Abdeli* (C-188/10 ir C-189/10, EU:C:2010:363, 43 ir 44 punktai) ir 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimą *PFE* (C-689/13, EU:C:2016:199, 40 ir 41 punktai).

nereikalingi bylai išnagrinėti ir jais siekiama, kad būtų konstatuotas nacionalinės teisės nesuderinamumas su Sąjungos teise. Sąjungos teisės viršenybė reikalauja, kad nacionalinis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas netaikytų šių normų ir teismo sprendimų, dėl kurių jos tampa veiksmingomis.

B. Dėl pirmojo klausimo

1. Dėl priimtinumo

53. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus [28].

54. Šiuo atveju iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos akivaizdžiai nematyti, kad šiuo atveju situacija atitinka vieną iš nurodytųjų. Atvirkščiai, šiuo metu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme nagrinėjama baudžiamoji byla kaltinamajam IS, t. y. turkų kilmės Švedijos piliečiui, persekiojamam už šaunamuosius ginklus ir šaudmenis reglamentuojančių teisės aktų pažeidimą, nedalyvaujant prieš tai atlikus apklausą, per kurią suinteresuotąjį apklausė policijos tarnybos dalyvaujant vertėjui žodžiu, jam išvertusiam pranešimą apie turimas teises ir kaltinimus. Reikia konstatuoti, kad pagrindinė byla, kiek tai susiję su jos esme, akivaizdžiai susijusi su Sąjungos teise, be kita ko, su direktyvų 2010/64 ir 2012/13 nuostatomis, su kuriomis siejamas pirmasis prejudicinis klausimas, todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės taikyti šią teisę, kad išsiaiškintų, kokį sprendimą dėl esmės reikia priimti toje byloje.

55. Vengrijos vyriausybės teiginiai nepaneigia šios išvados ir jos nulemto prejudicinio klausimo priimtinumo. Taip pat nesvarbūs ir argumentai, pateikti dėl tariamo pagrindinės bylos faktinių ir teisinių aplinkybių vertinimo paprastumo ir Sąjungos teisės išaiškinimo nereikalingumo, nes iš IS bylos medžiagos nematyti jokių aplinkybių, leidžiančių abejoti vertimo žodžiu kokybės tinkamumu. Šiuo klausimu pakanka priminti, kad nacionaliniai teismai turi plačią diskreciją kreiptis į Teisingumo Teismą, jei mano, kad jų nagrinėjamose bylose kyla klausimų dėl Sąjungos išaiškinimo ar galiojimo vertinimo, dėl kurių jie turi priimti sprendimą [29]. Kitaip tariant, net jeigu po atsakymo į pirmąjį klausimą visai nebeliktų abejonių, tokia aplinkybė nacionaliniam teismui netrukdytų pateikti Teisingumo Teismui prejudicinio klausimo ir nelemtų taip pateikto klausimo nepriimtinumo.

2. Dėl prejudicinio klausimo apimties ir performulavimo

56. Primintina, kad pagal SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą pastarasis turi pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą, kuris leistų šiam išspręsti nagrinėjamą bylą. Tokiu atveju Teisingumo Teismui gali tekti performuluoti jam pateiktus klausimus. Teisingumo Teismas turi išaiškinti visas Sąjungos teisės nuostatas, kurių reikia nacionaliniams teismams, kad jie išspręstų nagrinėjamas bylas, net jei šios nuostatos nėra aiškiai nurodytos šių teismų Teisingumo Teismui pateiktuose

[28] Žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *A. K. ir kt.* (*Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas*) (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 97 ir 98 punktai).

[29] 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *A* (C-112/13, EU:C:2014:2195, 35 punktas).

klausimuose. Todėl, net jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausimuose dėl išaiškinimo formaliai nurodė tik tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, ši aplinkybė netrukdo Teisingumo Teismui pateikti jam visapusio Sąjungos teisės išaiškinimo, kuris galėtų būti naudingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar šis teismas apie tai užsiminė savo pateiktuose klausimuose. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas turi iš visos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos, ypač iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvuojamosios dalies, atrinkti aiškintinus Sąjungos teisės klausimus, atsižvelgdamas į pagrindinės bylos dalyką [30].

57. Pateikdamas dvi klausimo dalis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo prašo Direktyvos 2010/64 5 straipsnio 2 dalies (pirma klausimo dalis) ir Direktyvos 2012/13 4 straipsnio 5 dalies ir 6 straipsnio 1 dalies, taip pat nurodydamas ESS 6 straipsnio 1 dalį (antra klausimo dalis), išaiškinimo.

58. Atsižvelgiant į pagrindinės bylos faktines aplinkybes ir siekiant pateikti naudingą ir kuo išsamesnį atsakymą į prejudicinį klausimą, nagrinėjant pateiktą klausimą negalima apsiriboti vien prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo aiškiai nurodytais aspektais. Reikia išplėsti klausimo apimtį, kad būtų atsižvelgta į kelias kitas direktyvų 2010/64 ir 2012/13 nuostatas, taip pat į Direktyvą 2016/343 ir Chartijos 47 straipsnį. Todėl siūlau abi klausimo dalis performuluoti taip:

– Ar Direktyvos 2010/64 2, 3 ir 5 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybės narės turi užtikrinti įtariamųjų ar kaltinamųjų, kurie nekalba baudžiamojo proceso kalba arba jos nesupranta, teisę į tinkamos kokybės vertimą žodžiu, kad būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas, sukurdamos nepriklausomų, įgijusių tinkamą kvalifikaciją, vertėjų raštu ir žodžiu registrą ir (arba) užtikrinti tos kokybės teisminės kontrolės vykdymą?

– Ar kartu taikomos direktyvų 2010/64, 2012/13 ir 2016/343 nuostatos, taip pat Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama leisti teisti kaltinamąjį, nekalbantį baudžiamojo proceso kalba arba jos nesuprantantį, jam nedalyvaujant teismo posėdyje, jeigu negalima nustatyti, kad jam per ikiteisminį tyrimą buvo pranešta apie teikiamus įtarimus ar kaltinimus, nes nebuvo tinkamo vertimo žodžiu?

3. Dėl esmės

59. Nuo tada, kai priimtas 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), teismams bendradarbiaujant baudžiamosiose bylose laipsniškai daugėjo teisinių priemonių, kurių suderintu taikymu siekiama sustiprinti valstybių narių pasitikėjimą atitinkamomis nacionalinės teisės sistemomis ir užtikrinti nuosprendžių baudžiamosiose bylose pripažinimą ir vykdymą Sąjungoje tam, kad nusikaltimus padarę asmenys neliktų nenubausti [31].

60. Direktyvos 2010/64, 2012/13 ir 2016/343 yra šios teisinių priemonių visumos dalis, konkrečiai įgyvendinanti 2009 m. Tarybos priimtą veiksmų planą, skirtą asmenų teisėms baudžiamajam procese stiprinti, palankiai įvertintą Europos Vadovų Tarybos ir pripažintą Stokholmo programos

[30] 2019 m. birželio 13 d. Sprendimas *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489, 39 ir 40 punktai).

[31] Žr. 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ir Openbaar Ministerie* (*Liono ir Tūro prokurorai*) (C-566/19 PPU ir C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077, 43 punktas).

dalimi [32]. Visomis šiomis antrinės teisės normomis siekiama stiprinti įtariamųjų ar kaltinamųjų procesines teises baudžiamajame procese, kad būtų užtikrinta jų teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, ir, kaip šiuo tikslu nurodyta atitinkamose jų konstatuojamosiose dalyje, jose remiamasi, be kita ko, Chartijos 6, 47 ir 48 straipsniuose nurodytomis teisėmis. Beje, atitinkamos tų direktyvų taikymo sritys apibrėžtos beveik tapačiai, kad apimtų visas baudžiamojo proceso stadijas – nuo momento, kai valstybės narės kompetentingos institucijos asmenims praneša, kad jie įtariami ar kaltinami padarę nusikalstamą veiką, iki proceso pabaigos, kai priimamas nuosprendis ar nutartis, kuriais galutinai nustatoma, ar šie asmenys padarė tą nusikalstamą veiką [33]. Manau, jog siekiant atsakyti į pateiktą klausimą būtinas požiūris į direktyvų 2010/64, 2012/13 ir 2016/343 visumą ir jos supratimas.

a) Dėl pirmos klausimo dalies

61. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl Direktyvoje 2010/64 nurodytos teisės į pakankamai kokybiškas vertimo žodžiu paslaugas, kiek tai susiję su jos įgyvendinimu ir kontrole.

62. Direktyvos 2010/64 17 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad joje nustatyti bendri minimalūs standartai turi užtikrinti nemokamą ir „adekvačią“ lingvistinę pagalbą, dėl kurios įtariamieji ar kaltinamieji, nekalbantys baudžiamojo proceso kalba ar jos nesuprantantys, galėtų visapusiškai pasinaudoti teise į gynybą, ir kad būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas. Direktyvos 2010/64 1 straipsnio 1 dalyje nurodyta teisė į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas, be kita ko, baudžiamajame procese. Direktyvos 2010/64 2 straipsnyje nurodyta teise į vertimo žodžiu paslaugas apima vertėjo žodžiu teikiamas įtariamųjų ar kaltinamųjų ir ikiteisminio tyrimo tarnybų, teisminių institucijų ar prireikus gynėjo bendravimo vertimo žodžiu paslaugas. Kitaip tariant, tam, kad būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas ir atitinkamas asmuo galėtų įgyvendinti teisę į gynybą, šioje nuostatoje užtikrinama, kad, jeigu asmuo pats turi duoti parodymus žodžiu, be kita ko, baudžiamajame procese, nesvarbu, ar tiesiogiai kompetentingoms teisminėms institucijoms, ar gynėjui, jis turi teisę tai daryti jam suprantama kalba. Direktyvos 2010/64 3 straipsnyje reglamentuojama teisė gauti kompetentingų institucijų proceso kalba parengtų tam tikrų esminių dokumentų, t. y. visų sprendimų, kuriais asmeniui atimama laisvė, visų kaltinimų arba kaltinamųjų aktų ir visų teismo sprendimų (sąrašas neišsamus), vertimą raštu [34].

63. Be to, Direktyvos 2010/64 5 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su 2 straipsnio 8 dalimi ir 3 straipsnio 9 dalimi, nustatyta valstybių narių pareiga imtis priemonių, kad teikiamos vertimo žodžiu ir raštu paslaugos būtų pakankamos kokybės ir taip būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas, o tai reiškia, kad vertimas raštu ar žodžiu įtariamiesiems ar kaltinamiesiems turi bent leisti žinoti, kokios nusikalstamos veikos jiems inkriminuojamos, ir galėti pasinaudoti teise į gynybą.

[32] 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos rezoliucija dėl veiksmų plano, skirto įtariamųjų ar kaltinamųjų baudžiamuosiuose procesuose procesinėms teisėms stiprinti (OL C 295, 2009, p. 1), ir Stokholmo programos – Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui (OL C 115, 2010, p. 1) 2.4 punktas.

[33] Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad IS, kaltinamasis pagrindinėje byloje, nagrinėjant baudžiamąją bylą ikiteisminio tyrimo stadijoje laikinojo sulaikymo metu buvo apklaustas policijos tarnybų padedant vertėjui žodžiu, nes jis nemokėjo to proceso kalbos, ir kad dar nepriimtas galutinis nuosprendis ar nutartis, kuriuose būtų nustatyta jo kaltė už inkriminuojamą nusikalstamą veiką. Šiomis aplinkybėmis reikia nuspręsti, kad suinteresuotajam asmeniui ir šiam nacionaliniam procesui taikomos direktyvos 2010/64, 2012/13 ir 2016/343.

[34] Šiuo klausimu žr. 2015 m. spalio 15 d. Sprendimą *Covaci* (C-216/14, EU:C:2015:686, 33, 40, 44 ir 45 punktai).

64. Nors pagal Direktyvą 2010/64 valstybėms narėms aiškiai nustatyta pareiga pasiekti konkretų rezultatą, kiek tai susiję su vertimo žodžiu ir raštu kokybe, joje valstybėms akivaizdžiai palikta diskrecija dėl jos įgyvendinimo tvarkos. Taigi, priešingai, nei nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktas vertinimas, paprasčiausias pažodinis
Direktyvos 2010/64 5 straipsnio 2 dalies aiškinimas, t. y. kad joje vartojamas žodis „stengiasi“, rodo, kad nepriklausomų tinkamai kvalifikuotų vertėjų raštu ir žodžiu registro sukūrimas visai nėra privalomas. Tokio registro buvimas ar nebuvimas, kaip yra Vengrijoje, remiantis šios valstybės vyriausybės pareiškimais, savaime neturi lemiamos reikšmės pirmesniame šios išvados punkte nurodytos valstybių narių pareigos vykdymui ar nevykdymui.

65. Vadinasi, tam, kad būtų užtikrintas teisės į tinkamą lingvistinę pagalbą veiksmingumas, Direktyvoje 2010/64 nustatyta valstybių narių pareiga pagal nacionalinėje teisėje numatytą procedūrą nustatyti vertimo žodžiu ir vertimo raštu kokybės kontrolę. Be teisės skųsti sprendimą dėl vertimo žodžiu nereikalingumo ar dokumentų vertimo raštu netikslingumo, šios direktyvos 2 straipsnio 5 dalyje ir 3 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad, jeigu šios paslaugos buvo suteiktos, įtariamiesiems ar kaltinamiesiems turi būti suteikta galimybė skųsti vertimo žodžiu ar raštu kokybę, jeigu ji nepakankamai gera teisingam bylos nagrinėjimui užtikrinti. Be to, pažymėtina, kad Direktyvoje 2010/64 nereglamentuojama, išskyrus kontrolės iniciatyvą, tvarka, pagal kurią galima pateikti tokį skundą. Iš nurodytų straipsnių, siejamų su
Direktyvos 2010/64 24 ir 25 konstatuojamosiomis dalimis, matyti, kad ši teisė skųsti valstybių narių neįpareigoja nustatyti skundo pateikimo procedūros ar atskiro mechanizmo.

66. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau į pirmojo klausimo pirmą dalį atsakyti, kad Direktyvos 2010/64 2, 3 ir 5 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybės narės įpareigotos įtariamiesiems ar kaltinamiesiems, nekalbantiems baudžiamojo proceso kalba ar jos nesuprantantiems, suteikti galimybę pateikti skundą dėl nepakankamos vertimo žodžiu kokybės, neleidžiančios jiems suprasti, kokios nusikalstamos veikos jiems inkriminuojamos, ir įgyvendinti teisės į gynybą. Pagal Direktyvos 2010/64 5 straipsnio 2 dalį valstybės narės neįpareigotos sukurti nepriklausomų, tinkamą kvalifikaciją įgijusių, vertėjų raštu ir vertėjų žodžiu registro.

b) Dėl antros klausimo dalies

67. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi abejonių dėl kaltinamojo teisės į informaciją pažeidimo, jeigu negalima nustatyti, kad jis žinojo apie jam pateikiamus įtarimus ar kaltinimus, nes nebuvo tinkamo vertimo žodžiu, pasekmių baudžiamosios bylos nagrinėjimui kaltinamajam, dėl kurio ji nagrinėjama, nedalyvaujant. Manau, kad šis klausimas susijęs su teisės į gynybą ir teisės į teisingą bylos nagrinėjimą paisymo vertinimu, kuris neišvengiamai susijęs su klausime nurodytomis Direktyvoje 2012/13 aiškiai įtvirtintomis teisėmis, taip pat su Direktyva 2016/343.

68. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar pagrindinėje byloje laikytasi Direktyvos 2012/13 nuostatų ir kokių konkrečių priemonių prireikus turi būti imtasi šiuo tikslu, vis dėlto Teisingumo Teismas turi jam nurodyti objektyvius kriterijus, kuriais reikia remtis atliekant tokį vertinimą [35].

69. Iš Direktyvos 2012/13 10 ir 14 konstatuojamųjų dalių matyti, kad joje nustatytais bendrais minimaliais standartais, taikytinais teisei į informaciją baudžiamajame procese, siekiama padidinti pasitikėjimą atitinkamomis valstybių narių baudžiamojo teisingumo sistemomis.

[35] 2018 m. birželio 5 d. Sprendimas *Kolev ir kt.* (C-612/15, EU:C:2018:392, 81 punktas).

Direktyvos 2012/13 1 straipsnyje aiškiai nurodyta, kad joje nustatomos taisyklės, susijusios su įtariamųjų ar kaltinamųjų teise į informaciją apie jų teises baudžiamajame procese ir apie jiems pareikštus kaltinimus [36]. Kartu aiškinamos Direktyvos 2012/13 3 ir 6 straipsnių nuostatos patvirtina, kad šios direktyvos 1 straipsnyje nurodyta teisė susijusi bent su dviem atskiromis teisėmis [37].

70. Visų pirma pagal šios direktyvos 3 straipsnį įtariamieji ar kaltinamieji turi būti informuoti bent apie tam tikras procesines teises, ir šioje nuostatoje pateiktas jų sąrašas, apimantis teisę turėti advokatą, teisę gauti nemokamas teisines konsultacijas ir tokių konsultacijų gavimo sąlygas, teisę būti informuotam apie kaltinimus, teisę į vertimą žodžiu ir raštu, taip pat teisę tylėti [38]. Jeigu įtariamieji arba kaltinamieji yra sulaikyti arba suimti, pagal Direktyvos 2012/13 4 straipsnį valstybės narės įpareigotos jiems pateikti pranešimą apie teises raštu, kuriame turi būti išvardytos, be kita ko, nurodytos procesinės teisės. Šios direktyvos 4 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad suinteresuotieji asmenys šį pranešimą apie teises turi gauti jiems suprantama kalba, o jeigu jis neparengtas atitinkama kalba, apie teises jie turi būti informuojami žodžiu jiems suprantama kalba.

71. Be to, tos direktyvos 6 straipsnyje nustatytos taisyklės, taikomos teisei į informaciją apie kaltinimus. Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įtariamiesiems ar kaltinamiesiems turi būti nedelsiant suteikiama informacija apie nusikalstamą veiką, kurios įvykdymu jie yra įtariami arba kaltinami, ir ji turi būti tiek išsami, kiek tai yra būtina užtikrinti teisingą procesą ir veiksmingą naudojimąsi teise į gynybą. Šio straipsnio 2 dalis konkrečiai susijusi su įtariamaisiais ir kaltinamaisiais, kurie yra sulaikyti arba suimti, jie turi būti informuoti apie jų sulaikymo arba suėmimo priežastis, įskaitant nusikalstamą veiką, kurios įvykdymu jie yra įtariami ar jiems pareikšti kaltinimai dėl jos įvykdymo. Be to, būtent pagal to straipsnio 3 dalį ne vėliau kaip iki kaltinimų pagrįstumo vertinimo teisme turi būti suteikta išsami informacija apie kaltinimą, įskaitant nusikalstamos veikos pobūdį ir teisinį kvalifikavimą bei kaltinamojo dalyvavimo vykdant tą nusikalstamą veiką pobūdį.

72. Siekiant užtikrinti tokios nustatytos teisės būti informuotam veiksmingumą, Direktyvos 2012/13 8 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad įtariamasis, kaltinamasis arba jo advokatas turi turėti teisę nacionalinėje teisėje nustatyta tvarka skųsti tai, kad kompetentingos valdžios institucijos nepateikė informacijos ar atsisakė ją pateikti pagal šią direktyvą.

73. Šiame etape pažymėtina, kad klausimo antroje dalyje darydamas nuorodą į Direktyvos 2012/13 4 straipsnio 5 dalį ir 6 straipsnio 1 dalį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo situaciją, kai negalima nustatyti, ar kaltinamasis, apklaustas vykstant ikiteisminio tyrimo stadijai ir dalyvaujant švedų kalbos vertėjui žodžiu, buvo žodžiu informuotas apie jam teikiamus įtarimus ar kaltinimus, nes vertimas buvo netinkamas. Kadangi

[36] Direktyva 2012/13, kuria siekiama reglamentuoti įtariamųjų ir kaltinamųjų teisę į informaciją baudžiamajame procese, glaudžiai susijusi su Direktyva 2010/64, pagal kurią šiems asmenims, nekalbantiems atitinkamo baudžiamojo proceso kalba ar jos nesuprantantiems, suteikiama teisė į tokios pateikiamos informacijos vertimo žodžiu ir raštu paslaugas. Kaip aiškiai nurodyta Direktyvos 2012/13 25 konstatuojamojoje dalyje, pagal šią direktyvą teikiama informacija įtariamajam, kaltinamajam arba suinteresuotajam asmeniui prireikus raštu ar žodžiu turi būti išversta į jam suprantamą kalbą, laikantis Direktyva 2010/64 nustatytų standartų.

[37] Šiuo klausimu žr. 2019 m. birželio 13 d. Sprendimą *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489, 34, 42 ir 43 punktai).

[38] 2019 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Rayonna prokuratura Lom* (C-467/18, EU:C:2019:765) 53 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad asmenys, įtariami padarę nusikalstamą veiką, turi būti informuoti apie jų teises kuo greičiau nuo to momento, kai, nesant skubos aplinkybių, dėl jiems reiškiamų įtarimų pateisinama, kad kompetentingos institucijos apribotų jų laisvę, taikydamos prievartos priemones, bet ne vėliau kaip prieš pirmąją oficialią jų apklausą policijoje.

pagrindinėje byloje susiklostė tokios aplinkybės, manau, Direktyvos 2012/13 6 straipsnis yra reikšminga nuostata, siekiant pateikti atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

74. Tuomet, kaip vertinti kaltinamojo situaciją, kuriam vertėjas žodžiu pranešė apie inkriminuojamas nusikalstamas veikas ikiteisminio tyrimo stadijoje, bet vertimas pripažintas netinkamu, ir teismo procesas vyksta kaltinamajam nedalyvaujant?

75. Kaip matyti iš Direktyvos 2016/343 1 straipsnio ir 9 konstatuojamosios dalies, šia direktyva siekiama nustatyti bendras būtiniausias taisykles dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant bylą teisme aspektų. Šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad įtariamieji ir kaltinamieji turėtų teisę dalyvauti nagrinėjant jų bylą teisme. Šios direktyvos 35 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad įtariamųjų ir kaltinamųjų teisė dalyvauti nagrinėjant bylą teisme nėra absoliuti ir kad tam tikromis sąlygomis įtariamieji ir kaltinamieji turėtų turėti galimybę tiesiogiai ar netiesiogiai, tačiau nedviprasmiškai tos teisės atsisakyti. Direktyvos 2016/343 8 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės narės gali numatyti, kad bylos nagrinėjimas teisme, kurio metu gali būti priimtas sprendimas, kuriuo įtariamasis ar kaltinamasis pripažįstamas kaltu ar nekaltu, gali būti surengtas jam nedalyvaujant, jeigu, kaip nustatyta šios dalies a punkte, įtariamasis arba kaltinamasis buvo laiku informuotas apie bylos nagrinėjimą teisme ir neatvykimo dalyvauti nagrinėjant jo bylą pasekmes arba, kaip nustatyta šios dalies b punkte, įtariamajam arba kaltinamajam, kuris buvo informuotas apie bylos nagrinėjimą teisme, atstovauja įgaliotas advokatas, kurį pasirinko įtariamasis ar kaltinamasis arba kurį paskyrė valstybė [39].

76. Iš Direktyvos 2016/343 8 straipsnio 2 dalies b punkto matyti, kad kaltinamasis gali būti teisiamas jam nedalyvaujant, jeigu prieš tai jam buvo pranešta apie bylos nagrinėjimą teisme ir jam atstovauja paties pasirinktas arba valstybės paskirtas gynėjas. Šiuo atžvilgiu iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad IS, kuriam siųstas šaukimas į teisiamąjį posėdį grąžintas su įrašu „neatsiimta“, neatvyko į 2018 m. lapkričio 27 d. parengiamąjį teismo posėdį; kadangi prokuratūra siūlė skirti tik baudą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis nacionaline teise, turėjo nagrinėti bylą kaltinamajam nedalyvaujant, taigi nuspręsti dėl nedalyvaujančio, bet valstybės paskirto gynėjo atstovaujamo kaltinamojo kaltės.

77. Jeigu įvykdomos teismo sprendimo priėmimo kaltinamajam nedalyvaujant sąlygos, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas [40], nė viena Direktyvos 2016/343 nuostata nedraudžia advokatui teikiamos galimybės, aiškiai nurodytos minėtoje Direktyvos 2012/13 8 straipsnio 2 dalyje, kompetentingam teismui skųsti tai, kaip vykstant procesui buvo įgyvendinta teisė į informaciją, konkrečiau kalbant, skųsti dėl šios direktyvos 6 straipsnio taikymo [41]. Taigi kaltinamojo gynėjas gali skųsti akto teisėtumą ir prireikus visą procesą kompetentingam teismui, priimančiam sprendimą suinteresuotajam asmeniui nedalyvaujant.

[39] Šiuo klausimu žr. 2020 m. vasario 13 d. Sprendimą *Spetsializirana prokuratura (Teismo posėdis kaltinamajam nedalyvaujant)* (C-688/18, EU:C:2020:94, 29, 32 ir 33 punktai).

[40] Dėl šio aspekto primintina, kad teisė dalyvauti nagrinėjant bylą teisme nėra absoliuti, o Direktyvos 2016/343 35 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad tam tikromis sąlygomis kaltinamasis turėtų turėti galimybę tiesiogiai ar netiesiogiai, tačiau nedviprasmiškai, tos teisės atsisakyti. Be to, tos direktyvos 38 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad sprendžiant, ar būdas, kuriuo teikiama informacija, yra pakankamas siekiant užtikrinti, kad asmuo žinotų apie bylos nagrinėjimą teisme, reikėtų atkreipti ypatingą dėmesį į atitinkamo asmens pastangas, siekiant gauti jam skirtą informaciją.

[41] Direktyvos 2012/13 36 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad dėl šios teisės valstybės narės nėra įpareigojamos numatyti specialios apeliacijų, konkretaus mechanizmo ar skundų nagrinėjimo procedūrų, kurių laikantis būtų galima užginčyti tokį informacijos nepateikimą ar atsisakymą ją pateikti.

78. Toks skundas gali būti grindžiamas įtariamajam ar kaltinamajam teikiamo kaltinimo tinkamos vertimo žodžiu kokybės, kokios reikalaujama pagal Direktyvos 2010/64 5 straipsnio 2 dalį, nebuvimu. Šiuo klausimu primintina, jog tinkamos kokybės vertimas atitinka būtent tokį, kuris šiems asmenims leidžia žinoti, kokios nusikalstamos veikos jiems inkriminuojamos, ir įgyvendinti teisę į gynybą, kaip tai nustatyta šios direktyvos 2 straipsnio 8 dalyje.

79. Taigi manau, jog pagrindinėje byloje taip pat keliamas klausimas dėl kaltinamojo teisės būti informuotam apie jam teikiamus kaltinimus apimties teismo procese, kuriame gali būti priimtas sprendimas dėl esmės jam nedalyvaujant. Konkrečiau kalbant, ar gali būti ištaisytas ikiteisminio tyrimo stadijoje padarytas teisės būti informuotam apie kaltinimus pažeidimas bylos nagrinėjimo teisme stadijoje kaltinamajam nedalyvaujant? Atrodo, išnagrinėjus Teisingumo Teismo jurisprudenciją, reikėtų atsakyti teigiamai.

80. Kaip iš esmės nurodyta Direktyvos 2012/13 14 ir 41 konstatuojamosiose dalyse, ši direktyva grindžiama, be kita ko, Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintomis teisėmis ir ja siekiama skatinti šias teises. Konkrečiau kalbant, šios direktyvos 6 straipsnio tikslas yra užtikrinti veiksmingą naudojimąsi teise į gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, taigi šioje nuostatoje aiškiai nurodytas Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą aspektas [42]. Aplinkybė, kad Direktyvoje 2012/13 nereglamentuojamas kaltinamojo informavimo apie kaltinimus, numatyto jos 6 straipsnyje, tvarkos klausimas, negali pakenkti šios nuostatos tikslui [43].

81. Taigi siekiant šio tikslo reikia, kad kaltinamasis laiku gautų išsamią informaciją apie kaltinimus, t. y. tokiu momentu, kad būtų galima veiksmingai pasiruošti gynybai. Siekiant minėto tikslo ir kad procesas vyktų sklandžiai (iš esmės ir su sąlyga, jog prireikus bus laikomasi specialių arba supaprastintų procedūrų) reikia, kad informacija būtų pateikta *vėliausiai* tada, kai teisme, kuris yra kompetentingas priimti sprendimą dėl kaltinimų pagrįstumo, faktiškai prasideda teisminiai ginčai dėl šio pagrįstumo [44].

82. Be to, kad nustatė vėliausią momentą, kai turi būti pateikta išsami informacija apie kaltinimus, Teisingumo Teismas nurodė, kad būtent taip pranešant informaciją kaltinamasis *arba jo advokatas* išsamiai informuojami apie tokiam asmeniui inkriminuojamas faktines aplinkybes ir jų teisinį kvalifikavimą. Galimybė susipažinti su šia informacija ir įrodymais vėliausiai tada, kai prasideda teisminiai ginčai, yra labai svarbi, nes leidžia tokiam asmeniui ar jo advokatui, laikantis rungimosi principo ir šalių procesinio lygiateisiškumo, naudingai dalyvauti tuose ginčuose ir veiksmingai išdėstyti savo poziciją [45]. Taip pat Teisingumo Teismas nurodė, kad visais atvejais, kad ir koks būtų išsamios informacijos apie pareikštus kaltinimus pateikimo momentas, kaltinamajam ir jo advokatui, be kita ko, laikantis rungimosi principo ir šalių procesinio lygiateisiškumo, turi būti nustatytas pakankamas terminas susipažinti su šia informacija ir užtikrinta galimybė veiksmingai pasiruošti gynybai, pateikti galimus paaiškinimus ir prireikus – bet kokius prašymus, pavyzdžiui, atlikti tyrimą, kuriuos jie gali pateikti pagal nacionalinę teisę. Toks reikalavimas reiškia, kad prireikus byla gali būti sustabdyta ir vėliau grąžinta [46].

[42] Žr. 2020 m. gegužės 14 d. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Offenburg* (C-615/18, EU:C:2020:376, 70 ir 71 punktai). To sprendimo 72 ir 73 punktuose Teisingumo Teismas taip pat nurodė: kaip ir Chartijos 47 straipsnis, kurio savaime pakanka ir jo nereikia tikslinti Sąjungos ar nacionalinės teisės nuostatomis, kad privatiems asmenims būtų suteikta teisė, kuria galima remtis kaip tokia, Direktyvos 2012/13 6 straipsnis turi būti laikomas tiesiogiai veikiančiu, taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, neperžengdamas savo kompetencijos ribų, turi imtis visų būtinų priemonių, kad būtų užtikrintas visiškas šio 6 straipsnio veiksmingumas.

[43] 2019 m. birželio 13 d. Sprendimas *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489, 51 punktas).

[44] Šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 5 d. Sprendimą *Kolev ir kt.* (C-612/15, EU:C:2018:392, 90 ir 92 punktai).

[45] Šiuo klausimu žr. 2018 m. birželio 5 d. Sprendimą *Kolev ir kt.* (C-612/15, EU:C:2018:392, 93 punktas).

[46] 2019 m. birželio 13 d. Sprendimas *Moro* (C-646/17, EU:C:2019:489, 53 punktas).

83. Kadangi, kaip pagrindinėje byloje, nagrinėjant bylą nedalyvaujantis kaltinamasis yra atstovaujamas gynėjo, asmuo, kuriam skirta išsami informacija apie kaltinimą, galėjo laiku pasirengti gynybai, todėl šis asmuo turi galimybę veiksmingai dalyvauti nagrinėjant bylą teisme ir prireikus ginčyti akto ir viso proceso teisėtumą, taip pat kaltinimo pagrįstumą.

84. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau į pirmojo klausimo antrą dalį atsakyti, kad kartu taikomos direktyvų 2010/64, 2012/13 ir 2016/343 nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas susiklosčius tokioms aplinkybėms, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, neužkertamas kelias galimybei teisti nagrinėjant bylą nedalyvaujantį kaltinamąjį, nekalbantį baudžiamojo proceso kalba ar jos nesuprantantį, ir dėl kurio negalima nustatyti, kad per ikiteisminį tyrimą jis buvo informuotas apie jam teikiamus įtarimus ar kaltinimą, nes nebuvo tinkamo vertimo žodžiu, jeigu tam kaltinamajam atstovaujantis gynėjas turi galimybę skųsti akto ir prireikus viso proceso teisėtumą dėl šios teisės į informaciją pažeidimo. Direktyvos 2012/13 6 straipsnis, siejamas su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama pateikti išsamios informacijos apie kaltinimą nagrinėjant bylą nedalyvaujančio kaltinamojo gynėjui, kol teismas nepradėjo nagrinėti kaltinimo iš esmės ir kol nepradėtas teisminis bylos nagrinėjimas, jeigu teismas ėmėsi visų reikiamų priemonių, kad būtų užtikrinti teisės į gynybą paisymas ir teisingas bylos nagrinėjimas.

C. Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

85. Manau, jog, priešingai nei dėl pirmojo prejudicinio klausimo, dėl antrojo ir trečiojo klausimų priimtinumo Vengrijos pateikti prieštaravimai, kuriuos Komisija nurodė beveik identiškai, turėtų lemti išvadą dėl tų klausimų nepriimtinumo. Atsižvelgdamas į Sprendime *Miasto Łowicz* pateiktus išaiškinimus, manau, kad nebelieka vietos abejonėms dėl tų klausimų nepriimtinumo. Antrasis ir trečiasis klausimai yra puikus tokių klausimų nagrinėjimų pavyzdys, kokius Teisingumo Teismas pageidavo pašalinti iš proceso dėl prejudicinio sprendimo priėmimo kaip prieštaraujančius šio proceso esmei ir tikslui, t. y. Teisingumo Teismo ir nacionalinio teismo laikantis atitinkamos jų jurisdikcijos kartu pasiekiamo sprendimo pastarojo teismo nagrinėjamoje byloje.

86. Antruoju ir trečiuoju prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės teiraujasi, ar ESS 19 straipsnis ir Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos:

– nacionalinė teismų vadovų, atsakingų už bylų paskirstymą, teisėjų vertinimą ir drausmės bylų iškėlimą, skyrimo sistema, pagal kurią OBH primininkas, į pareigas skiriamas parlamento narių, turi įgaliojimus tiesiogiai laikinai paskirti į pareigas, apeidamas kvietimų teikti paraiškas paskelbimo procedūrą ir neatsižvelgdamas į kompetentingų teisminių institucijų nuomonę,

– nacionalinė darbo užmokesčio sistema, pagal kurią nustatytas mažesnis teisėjų atlyginimas nei prokurorų, o OBH primininkas ir teismų vadovai turi diskreciją skirti įvairius labai didelius priedus, palyginti su teisėjų baziniu atlyginimu, todėl potencialiai gali būti daromas nepagrįstas poveikis ir pažeidžiamas teismų nepriklausomumas.

87. Jeigu į šiuos klausimus Teisingumo Teismas atsakys teigiamai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi abejonių dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą paisymo bylą nagrinėjant teisme.

88. Primintina, jog pagal SESV 267 straipsnį prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateikiamas ne dėl to, kad būtų suformuluotos patariamosios nuomonės bendro pobūdžio arba hipotetiniais klausimais, o dėl būtinybės veiksmingai išspręsti ginčą, Teisingumo Teismo užduotis vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo procesui yra padėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje. Prejudicinis sprendimas turi būti reikalingas, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų priimti sprendimą savo nagrinėjamoje byloje, ir būtent su šia sąlyga siejami nagrinėjamų prejudicinių klausimų pripažinimas svarbiais ir galimybė dėl jų pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą [47].

89. Taigi pagrindinė byla yra teismo sprendimo priėmimo procesas, vykdomas nedalyvaujant Švedijos piliečiui, kuriam per ikiteisminį tyrimą vertėjas žodžiu pranešė apie inkriminuojamą nusikalstamą veiką, kaltinamam dėl Vengrijos teisės aktų, reglamentuojančių ginklus ir šaudmenis, pažeidimo. Abejodamas dėl nacionalinių baudžiamojo proceso normų suderinamumo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia dėl specifinėje padėtyje esančio, t. y. teismo posėdyje nedalyvaujančio, bet gynėjo atstovaujamo kaltinamojo teisės į vertimą žodžiu ir į informavimą apie kaltinimus apimties, o šioje situacijoje reikalingas kelių direktyvų 2010/64, 2012/13 ir 2016/343 nuostatų išaiškinimas.

90. Šiomis aplinkybėmis prašomi pateikti Teisingumo Teismo atsakymai dėl nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių OBH pirmininko įgaliojimus tiesiogiai laikinai skirti į pareigas teismų vadovus [48] ir teisėjų atlyginimus, suderinamumo su Sąjungos teise, t. y. ESS 19 straipsniu, siejamu su Chartijos 47 straipsniu, neatitinka nurodyto reikalingumo kriterijaus [49]. Kitaip tariant, ginčas pagrindinėje byloje visai nesusijęs su bendrai nagrinėjama Vengrijos teismų sistema, kurios tam tikri aspektai gali pažeisti teismų nepriklausomumą ir ypač prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo vykdomo Sąjungos teisės taikymo nepriklausomumą.

91. Reikalingumo kriterijui tenkinti nepakanka to, kad gali egzistuoti pagrindinės bylos ir Chartijos 47 straipsnio materialinis ryšys, o gal net platesnis ryšys su ESS 19 straipsniu. Dar reikia, kad antruoju ir trečiuoju klausimais prašomas šių nuostatų išaiškinimas būtų objektyviai reikalingas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui sprendimui priimti, o šiuo atveju taip nėra. Nematyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui gali prireikti, vadovaujantis šių nuostatų išaiškinimu, pateiktu atsižvelgiant į šių klausimų turinį, priimti sprendimą, kad būtų išnagrinėta pagrindinė byla [50].

92. Be to, nors Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs priimtinais prejudicinius klausimus dėl Sąjungos teisės procesinių nuostatų, kurias atitinkamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo taikyti priimdamas savo sprendimą, išaiškinimo, tokia nėra šioje byloje pateiktų antrojo ir trečiojo klausimų apimtis. Taip pat neatrodo, kad Teisingumo Teismui atsakius į šiuos klausimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui būtų pateiktas toks Sąjungos teisės išaiškinimas, kuris leistų jam išspręsti nacionalinės teisės

[47] Šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 3 d. Sprendimą *Da Silva* (C-189/13, nepaskelbtas Rink., EU:C:2014:2043, 36 punktas) ir Sprendimo *Miasto Łowicz* 44 ir 45 punktus.

[48] Pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo abejonės dėl teisėjų skyrimo teisėtumo konkrečiai susijusios su skyrimu į *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto apygardos teismas) pirmininko pareigas, ir neteigiama, kad jam gali tekti dalyvauti baudžiamojoje byloje, nagrinėjamoje *Pesti Központi Kerületi Bíróság* (Pešto centrinis apylinkės teismas).

[49] Pagal analogiją žr. 2020 m. spalio 6 d. Sprendimą *Prokuratura Rejonowa w Słubicach* (C-623/18, nepaskelbtas Rink., EU:C:2020:800).

[50] Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Miasto Łowicz* 48 ir 52 punktus ir 2020 m. spalio 6 d. Nutartį *Prokuratura Rejonowa w Słubicach* (C-623/18, nepaskelbta Rink., EU:C:2020:800, 30 punktas).

procesinius klausimus, paskui išnagrinėti jam pateiktą bylą iš esmės. Šiomis aplinkybėmis šie klausimai nesusiję su Sąjungos teisės išaiškinimu, kuris būtų objektyviai reikalingas nagrinėjant tą bylą, jie yra bendro pobūdžio, todėl nepriimtini [51].

D. Dėl penktojo klausimo

93. Penktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar ESS 19 straipsnio 1 dalis, Chartijos 47 straipsnis ir SESV 267 straipsnis turi būti aiškinami kaip draudžiantys nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos teisėjui galima iškelti drausmės bylą, nes jis Teisingumo Teismui pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Vengrijos vyriausybė ir Komisija prašė pripažinti šį klausimą nepriimtinu, o tokiam prašymui, manau, galima pritarti griežtai teisiniu lygiu, nepaisant paskesnių su prašymu priimti prejudicinį sprendimą susijusių trikdančių aplinkybių, dėl kurių tenka apgailestauti, nors tokį pasakymą tegalima pavadinti eufemizmu.

94. Iš tikrųjų nustatyta, kad 2019 m. spalio 25 d. *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto apygardos teismas) priėmė drausmės bylos procedūrą pradedantį dokumentą dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teisėjo, o po šio pirmojo procedūros etapo kreipiamasi į drausmės bylas nagrinėjantį teismą, galintį nuspręsti iš tikrųjų pradėti procedūrą ir skirti drausminę nuobaudą. Nurodytame akte prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas kaltintas tuo, kad:

– pirma, pažeidė teisėjo profesijos prestižą, be kita ko, *Kúria* sprendimą, kuriuo prašymas priimti prejudicinį sprendimą pripažintas neteisėtu (Įstatymo dėl teisinio statuso ir teisėjų atlyginimų 105 straipsnio b punktas),

– antra, netinkamai vykdė su teisėjo funkcijomis susijusias pareigas, nes iš *Kúria* sprendimo darytina išvada, kad egzistuoja atitinkamo teisėjo nušalinimo pagrindas dėl asmeninių kaltinimų tam tikriems teisminės valdžios vadovams ir kad suinteresuotasis asmuo turėjo apie šį nušalinimo pagrindą pranešti teismo pirmininkui ir toliau nevykdyti teisėjo pareigų pagrindinėje byloje (Įstatymo dėl teisinio statuso ir teisėjų atlyginimų 105 straipsnio a punktas).

95. 2019 m. lapkričio 22 d., t. y. praėjus keturioms dienoms nuo papildomo prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo, *Fővárosi Törvényszék* (Budapešto apygardos teismas) pirmininkas atšaukė drausmės bylos procedūrą *pradedantį* dokumentą, todėl procedūra nutraukta, remiantis tuo, kad, nors dėl vykdomų atitinkamo teismo pirmininko pareigų jis privalėjo pradėti drausmės bylos procedūrą, dabar teisminės valdžios interesai reikalauja atšaukti šią iniciatyvą.

96. Kaip nurodyta, Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti nacionalinio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinas tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus [52].

[51] Sprendimo *Miasto Łowicz* 50, 51 ir 53 punktai.

[52] 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *A. K. ir kt.* (*Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas*e) (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 97 ir 98 punktai).

97. Dėl šio aspekto pažymėtina, jog pagrindinė byla, kurią nagrinėjant Teisingumo Teismui pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, nesusijusi nei su drausmės bylos iškėlimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisėjui, nei su įstatymu dėl teisėjų statuso ir atitinkamomis jo nuostatomis, reglamentuojančiomis teisėjų drausminę atsakomybę. Be to, nustatyta, kad *drausmės bylos* procedūrą pradedantis dokumentas atšauktas ir byla nutraukta. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismui pateiktas penktasis prejudicinis klausimas nesusijęs su Sąjungos teisės išaiškinimu, reikalingu ginčui pagrindinėje byloje išspręsti, ir tam, kad į jį atsakytų, Teisingumo Teismas turėtų pateikti patariamąją nuomonę dėl bendrų ar hipotetinių klausimų, kaip antai dėl galimų Vengrijos teisėjų psichologinių reakcijų į remiantis *Kúria* sprendimu pradėtą *drausmės bylos* procedūrą dėl prejudicinių klausimų teikimo ateityje. Todėl penktąjį prejudicinį klausimą reikia pripažinti nepriimtinu. Vis dėlto atsižvelgdamas į drausmės bylos procedūrą pradedančio dokumento, kuriuo siekiama teisėjui skirti drausminę nuobaudą dėl to, kad jis nusprendė pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, rimtumą, manau, Teisingumo Teismas sprendime būtinai turi priminti Sprendimo *Miasto Łowicz* 55–59 punktus dėl kompetentingų nacionalinių valdžios institucijų sukūrimo ir kelio bet kokioms pakartotinėms šios rūšies byloms užkirtimo [53].

98. Vis dėlto siekdamas išsamaus Teisingumo Teismo užduoties padėti įvykdymo trumpai aptarsiu menkai tikėtiną galimybę penktąjį prejudicinį klausimą pripažinti priimtinu. Papildomą prašymą priimti prejudicinį sprendimą būtų galima laikyti nedaloma visuma, o ketvirtasis ir penktasis klausimai yra glaudžiai susiję, gal net neatsiejami. Šiais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar pagal Sąjungos teisę galima netaikyti *Kúria* sprendimo pagrindinėje byloje priimant sprendimą dėl esmės, apimantį prejudicinį sprendimą, nebūgštaujant dėl to, kad bus atnaujinta drausmės bylos svarstymo procedūra, grindžiama būtent tuo sprendimu, o visa tai yra procesinio pobūdžio problema, kuri turi būti išnagrinėta *in limine litis*.

99. Šiuo klausimu pažymėtina, kad Sprendimo *Miasto Łowicz* 51 punkte vartojami žodžiai „nacionalinės teisės procesiniai klausimai“ yra tinkamai bendro pobūdžio, nes vartojamas žodis „klausimai“, o ne „nuostatos“ tikrai rodo Teisingumo Teismo norą sukurti tam tikrą SESV 267 straipsnyje nustatyto reikalingumo kriterijaus aiškinimo lankstumą. Tokie žodžiai gali apimti bet kokį klausimą, nesusijusį su ginčo išnagrinėjimu iš esmės, bet netiesiogiai tam turintį reikšmės, nors jis nebūtų susijęs būtent su teisės aktuose ar jurisprudencijoje nustatytos normos, reglamentuojančios ieškinio pareiškimą kompetentingame teisme, proceso eigą, jo baigtį ir teisių gynimo priemones, taikymu [54].

100. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas atsakyme į kartu nagrinėjamus ketvirtąjį ir penktąjį klausimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui galėtų pateikti Sąjungos teisės išaiškinimą, leidžiantį išspręsti nacionalinės teisės procesinį klausimą, paskui priimti sprendimą dėl esmės jo nagrinėjamoje byloje. Šiuo atveju šis klausimas keliamas dėl tolesnio pagrindinės baudžiamosios bylos nagrinėjimo sąlygų priėmus Teisingumo Teismo

[53] Reikia priminti generalinio advokato L. A. Geelhoed išvadoje byloje *Komisija / Italija* (C-129/00, EU:C:2003:656) pateiktus samprotavimus, kad nacionaliniai teismai „valstybėje narėje yra ir garantija, ir atsvara, jeigu kitos valstybės institucijos nevykdo pagal Sutartį joms tenkančių įsipareigojimų“.

[54] Ši situacija skiriasi nuo būtent tos, dėl kurios Teisingumo Teismas pripažino priimtinais prejudicinius klausimus dėl Sąjungos teisės procesinių „nuostatų“, kurias atitinkamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėjo taikyti priimdamas sprendimą, išaiškinimo, kaip tai priminta Sprendimo *Miasto Łowicz* 50 punkte. Iš esmės svarbu konstatuoti, jog Teisingumo Teismas nusprendė, kad žodžių junginys „sprendimui priimti“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnio 2 dalį, apima visą „procedūrą, [per] kuri[ą]“ prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas „priėmė sprendimą“, ir nurodė, kad todėl tas žodžių junginys turi būti aiškinamas plačiai, siekiant išvengti situacijos, kai daugelis procesinių klausimų pripažįstami nepriimtinais ir negali būti aiškinami Teisingumo Teismo ir kai šis negali aiškinti visų Sąjungos teisės nuostatų, kurias turi taikyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (2019 m. vasario 28 d. Sprendimas *Gradbeništvo Korana* (C-579/17, EU:C:2019:162, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

sprendimą, kuriame pateikiamas atsakymas dėl nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, prieš tai nacionalinio aukščiausios instancijos teismo sprendimu pripažintos neteisėta, taip pat buvusios pagrindu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisėjui pradėti drausmės bylos procedūrą. Jeigu Teisingumo Teismas penktąjį klausimą pripažins priimtinu, manau, jog aiškus atsakymas dėl esmės glūdi Sprendimo *Miasto Łowicz* 55–59 punktuose.

V. Išvada

101. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti *Pesti Központi Kerületi Bíróság* (Pešto centrinis apylinkės teismas, Vengrija):

1. Jeigu egzistuoja nacionalinės teisės normos, reglamentuojančios ypatingojo skundo, skirto tai teisei vienodinti, pateikimą dėl nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, SESV 267 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama taikyti tokias nuostatas, leidžiančias aukštesnės instancijos teismui, į kurį kreiptasi, tą nutartį pripažinti neteisėta, nedarant poveikio jos teisinei galiai, kiek tai susiję su pagrindinės bylos nagrinėjimo sustabdymu ir tolesniu procesu dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, remiantis tuo, kad pateikti prejudiciniai klausimai nereikalingi bylai išnagrinėti ir jais siekiama, kad būtų konstatuotas nacionalinės teisės nesuderinamumas su Sąjungos teise. Sąjungos teisės viršenybė reikalauja, kad nacionalinis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas netaikytų šių normų ir teismo sprendimų, dėl kurių jos tampa veiksmingos.

2. 2010 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/64/ES dėl teisės į vertimo žodžiu ir raštu paslaugas baudžiamajame procese 2, 3 ir 5 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybės narės įpareigotos įtariamiesiems ar kaltinamiesiems, nekalbantiems baudžiamojo proceso kalba ar jos nesuprantantiems, suteikti galimybę pateikti skundą dėl nepakankamos vertimo žodžiu kokybės, neleidžiančios jiems suprasti, kokios nusikalstamos veikos jiems inkriminuojamos, ir įgyvendinti teisės į gynybą. Pagal Direktyvos 2010/64 5 straipsnio 2 dalį valstybės narės neįpareigotos sukurti nepriklausomų, tinkamą kvalifikaciją įgijusių vertėjų raštu ir vertėjų žodžiu registro.

3. Kartu taikomos Direktyvos 2010/64, 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese ir 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas susiklosčius tokioms aplinkybėms, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, neužkertamas kelias galimybei teisti nagrinėjant bylą nedalyvaujantį kaltinamąjį, nekalbantį baudžiamojo proceso kalba ar jos nesuprantantį, ir dėl kurio negalima nustatyti, kad per ikiteisminį tyrimą jis buvo informuotas apie jam teikiamus įtarimus ar kaltinimą, nes nebuvo tinkamo vertimo žodžiu, jeigu tam kaltinamajam atstovaujantis gynėjas turi galimybę skųsti akto ir prireikus viso proceso teisėtumą dėl šios teisės į informaciją pažeidimo. Direktyvos 2012/13 6 straipsnis, siejamas su Chartijos 47 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama pateikti išsamios informacijos apie kaltinimą nagrinėjant bylą nedalyvaujančio kaltinamojo gynėjui, kol teismas nepradėjo nagrinėti kaltinimo iš esmės ir kol nepradėtas teisminis bylos nagrinėjimas, jeigu teismas ėmėsi visų reikiamų priemonių, kad būtų užtikrinti teisės į gynybą paisymas ir teisingas bylos nagrinėjimas.